

LOKÁLIS 20 FELMELEGEDÉS MAGAZIN

Kedves Olvasó!

A kiadványt, amit a kezében tartasz, a **Gaja Környezetvédő Egyesület** készítette a **Nemzeti Fejlesztési Ügynökség** támogatásával.

A koncepció már korábban megvolt, sőt maga a kampány egy korábbi projektünk folytatása.

Lokális Felmelegedés – ezzel azt szeretnénk érzékeltetni, hogy a globális folyamatok kihívásaira csakis helyi, közösségi szinten lehet érdemben reagálni. Ne akarja senki egyedül megváltani a világot, mert egyedül nem megy. Helyi szinten kell kísérleteznünk a portánk körül, és tudni kell, hogy a fogyasztói változásokat a helyi szatocsban is el lehet kezdeni. Fontos a tudatosság, hogy megértsük: minden egyes vásárlásunkkal szavazunk valami mellett. És nem csak a boltban történőkre gondolok: mikor nagyra nyitod a fűtéscsapot, vagy mikor folyóvízzel mosogatsz, az is egy-egy vásárlás. Tehát neked kell változnod, nem a gyártóknak, kormányoknak stb. A **Föld sorsa** a mi kezünkben van!

Az újság egy sajátos koncepció mentén járja körül a fenti gondolatokat. Ezúttal nemcsak környezetvédő aktivisták írnak róla, hanem más területen tevékenykedő szakemberek is. Mindenki a saját szemszögéből – vagy ahogy Gábor Imre írja, saját szemüvegén keresztül - vizsgálja a témát. Érdekes, hogy egy filozófus, mérnök, romológus, tanár vagy kismama miként vélekedik a dolgokról, és miben látja a megoldást. Erről szól ez az újság, olvasd el, és írd meg a véleményedet. Nagyon számítunk a visszajelzéseidre és az ötleteidre, mert ahogy írtam: rajtad is múlik a Föld sorsa!

Tartalom:

Köszöntő.....	3
Márkus Dóra: Mert megérdemlem!.....	4-5
Gadányi Károly: Emberi kapcsolatok.....	6-7
Bakos István: Egy másik Magyarország.....	8-9
Franz Kafka: Apu, ha nagy leszek, olyan akarok lenni, mint te.....	10-11
Gábor Imre: Mindig lehet egy jobb megoldás - Kaizen a kiskertben.....	12-13
Márkus Dóra: Feltartható vagy fenntartható emberi kapcsolatok? - Globális lelki.....	14-15
Nagy Gábor: Az európai, keresztény hagyomány az ökológiai válság kibontakozására.....	16-17
Újszászi Györgyi: Egy újszülöttnek minden vicc új, avagy leesett a tantusz?.....	18-19
S.H.: Ecce homo... homo technológikus.....	20-21
Impresszum.....	22

MÁRKUS DÓRA

Hallhatjuk a hangzatos reklámban, melyben próbálnak meggyőzni arról, hogy igenis megérdemlem, hogy egész nap esőben, szélben, napsütésben ugyanúgy álljon a hajam. Persze csak a többezer forintba kerülő csodaszertől érdemlem ezt meg. Szerintük. A reklámok olyan vágyakat keltenek az emberekben, amelyek elérhetlensége a legenyhébb esetben is szimplán csak rossz érzést kelt bennünk, mert nem kaphatjuk meg amire annyira vágyunk. És akkor gondolunk a gyerekekre, fiatalokra, akik naphosszat a tévé előtt ülnek, és ezeket a maszlagokat bámulják. Ráadásul az uralkodó műsортípusok, beszédmodok és magatartásminták világszerte nagyjából egyetlen, közös mintát követnek. Ezenfelül a tömegkommunikációs eszközök nem csupán közvetítik a globális kultúrát, hanem részben maguk is teremtik azt. Holott már az ókorban Epikurosz görög

filozófus is felismerte, hogy „a reklám boldogtalanná teszi az embert, mert azt sugalmazza, hogy hiányzik az életünkől valami, ami annyira fontos, hogy nélküle nem lehetünk boldogok.” Pedig a fogyasztás célja alapvetően az emberi szükségletek kielégítése lenne. A modern kor emberei ezt azonban nagymértékű pazarlással is párosítják már.

„Néhány évtizeddel ezelőtt egy amerikai turistacsoport ellátogatott egy kelet-ázsiai faluba, ahol az emberek rendkívül alacsony életszínvonalon éltek, de azért mindenkinek volt mit ennie, volt hol laknia, és mindenki tudott ruházkodni is. Amikor a turisták arról érdeklődtek, hogy hány szegény ember lakik a faluban, azt válaszolták, náluk egyáltalán nincs szegény ember.” (dr. Héjjas István) Kultúrafüggő, és persze egyénekenként is változik, hogy ki tekinti magát nincs-

telennek vagy jómódúnak. A szegénység és a gazdagság ugyanis relatív fogalom, melyek meghatározását sajnos ma már többnyire plazmatévékben, digitális fényképezőgépekben, mindentudó telefonokban és márkás ruhákban mérjük. Főként egy plázában, ahol minden a csillogásról, és a kirakatokban magukat illető próbababákról szól, olyan, mintha Csodaországba kerültünk volna. Ennek a ragyogó csábításnak engedve pedig sokszor az élethez szükséges alapvető javakhoz való hozzájutás szorul háttérbe, azért hogy bizonyos termékek megszerzése előnyt élvezzen.

A „minél több pénzt keresni és elkölteni” olyan versenyhelyzetet szül, melyben alapvető szükségletek kielégítése szorul háttérbe, vagy éppen ezzel próbálunk kompenzálni valamit. Ugyanis minél többet dolgozunk, annál több pénzt keresünk. Igen ám, de ha minél többet dolgozunk, annál

kevesebb időnk jut a családra, barátokra, a szellemi és kulturális feltöltődésre. Ezek hiányában vagy legalábbis lassankénti eltűnésében pedig az egyre több pénz, amit megkeresünk, értelmetlen dolgok megvásárlására pazaroljuk el. A pénz után kajtató robotoló ember egy idő után maga is gépiessé, robottá válik. A minél több pénzt pedig már olyan magas rangnak tekinti, melynek köszönhetően elkezd felpörgetni a globalizációs folyamatot: minél több pénz, egyre több külföldi termék, külföldi nyaralás, márkás külföldi autó stb. Ráadásul a csomagolás is sok mindent dob a terméken, többek között persze az árát is. De minél fényesebb, annál jobb és több mindent tud – gondoljuk mi, és már benn is van a kosárban...

Szánj több időt a családra, barátokra, kultúrára! Mert megérdemled! :-)

GADÁNYI KÁROLY - FILMPRENDEZŐ

Elliott (Michael Caine) egy esti családi partin lélegzet-visszafojtva figyelti titkos szerelmét Lee-t (Barbara Hershey), aki egyben a sógornője is. Évek óta szerelmes belé, de nem tudja, hogyan mondja meg neki. Izzad, tanakodik, erősen koncentrálni. Egyfelől ott van az egyik oldal, hogy Lee-vel boldog lehet. Kívánja, vágyódik utána, a lány pedig felnéz rá és szüksége van a tanításra, ezért is él együtt egy életművész tanárral, Frederickkel (Max Von Sydow). Másik oldalról nézve viszont, ott van Hannah (Mia Farrow), a szerető és kedves, odaadó felesége, akinek viszont nincs szüksége támaszra és támogatásra a nehéz időkben sem.

Minden tökéletes, és minden a megszokott családrénd szerint megy, de valami

még sem stimmel. Vajon hogy döntsön? Vallja meg érzelmeit és vállalja a tökéletes házasságának szétesését, vagy nyomja el vágyait és érzéseit, melyeket a lány iránt érez.

1986-ban Woody Allen Hannah és nővérei c. drámája hatalmas siker volt. 4 Oscar jelölést és 3 Oscar-díjat hozott a konyhára.

De vajon mennyire aktuálisak ezek a drámák napjainkban? Tökéletes családmodell, melyben a háttérben megbújnak az izgató kérdések, amik nem látnak napvilágot. Erre picit utalhat és hasonlóságot találhatunk ebben a Lila akácköz lakóival, akik Született feleségeként élnek mindennapi (cseppet sem) unalmas életüket.

De vajon a mozgókép (televízió és filmek) mennyire vannak hatással életünkre?

Átveszünk viselkedésformákat, gesztusokat, emberi kapcsolatok kifejezéseit.

Vannak, akik azt mondják, a filmek és a sorozatok nincsenek hatással az emberekre, hiszen mi magunk döntjük el mit nézünk meg és mit nem. Van benne igazság.

Alapvetően az ember a mimézis tudományát akaratlanul is elsajátítja. Folyamatosan korrigáljuk a világhoz való viszonyunkat, és mivel az ember alapvetően a legegyszerűbb utat választja mindig céljai eléréséhez, ez itt a televízió, mely átadja szüretlen tudásanyagát. Ez hatással van viszonyainkra is. Minden ami létezik, az posztmodern, létezett elődje már jóval előtte, csak önmagát másolja újra és újra, kisebb kiegészítéssel. Vlagyimir Propp 1928-ban megírta a Mese morfológiája könyvét, melyben a történetiség alapkérdéseire vezet vissza.

Propp szerint időről időre folyton azokat a történeteket meséljük újra és újra, kisebb, sajtóságosabb kiegészítéssel, más nézőponttal legfeljebb.

Kérdés, hogy akkor a művészet mi célt szolgál, ha már mindent elmondtak előtte. Miért nem veszíti el érdeklődését, ha már célja megszűnt? John Steinbeck (Édentől Keletre) vallomása szerint azért lett író, mert szerinte a művészet arra való, hogy az embereket folyton emlékeztesse és közelebb hozza saját emberségükhöz.

De mit tanulhatunk olyan filmekből, sorozatokból, ahol a cél nem egymáshoz való közeledés, hanem távolodás. Fedezd fel magad, legyél szingli bátran, nem égő. Azzal, hogy elkezdjük felfedezni magunkat és kevésbé figyelünk a másira, vajon nem pont mi leszünk kevesebbek ezzel?

Az emberi kapcsolatok átalakulnak terméké. Eldobható, cserélhető műanyag terméké. Elromlott, döcög, akkor kísérletet sem teszünk a megjavításra. Ha te sem, én sem alapon működő kapcsolatokká. De ha képtelenek vagyunk kompromisszumkötésre, akkor hogyan békélünk meg magunkkal és a környezetünkkel? Ahogy Woody Allen Annie Hall-jában, Alvy Singer és Annie Hall szerelme a tökéletes kapcsolatot testesíti meg, de apróbb üresebb problémák megoldása után a szakítást fontolgatják. Televízióból, irodalomból, filmekből, versekből vett útmutatás alapján, elképzelik hogy milyennek kellene lennie az ideális szerelemnek, de nem érzik. Hiszen így látták, de mivel nincs, így érthetően a kapcsolat sem működhet. És ahelyett, hogy kiegyeztek volna egy kompromisszumos tökéletesen jól működő kapcsolat fenntartásában, inkább elmentek egymás mellett az életben, valami olyasmit hajszolva, ami talán nem is létezik.

Az akkori kor szelleméből ők ezt vonták le (1977-et írunk), vajon a mai ember akkor mit von le a kapcsolati lehetőségek példamutatása alapján a Szex és New Yorkból?

BAKOS ISTVÁN - ROMOLÓGUS

A globalizációval foglalkozva sokszor elkövetjük a hibát, hogy csak azt keressük, mi változik körülöttünk, miközben (ha érdekelne minket) sok olyan területet találunk, ahol megállt az idő... Egy ilyen közegről szól az írásom, amely a terepen dolgozó közösségfejlesztőként állandóan megoldásokat keresők hangját, kérdéseit, véleményét közvetíti.

A Diagonál Magyarország ifjúsági képzőivel gyakran dolgozunk romák lakta mélyszegénységben élő települések közösségfejlesztésével. Eközben (romológusként) a szemünk állandóan keresi a roma kultúra maradványait, alakulását, alkalmazkodását. Ismert, hogy a roma – erős adaptív tulajdonsága miatt – az egyik legszívósabban túlélő, megmaradó kultúra. Olyasmire gondolok, mint a párizsi kelderás cigányok helyzete. Ez a kb. hatvanezer fős, főleg a volt Jugoszláviából kivándorolt népesség a külső megfigyelő számára tökéletesen asszimilálódott a párizsi társadalomhoz. Átlagos francia öltözetű tagjai számlát adva vállalnak autó-és gépszerelei munkákat, miközben tipikus párizsi pavillon-okban laknak. Ha azonban eltöltünk velük egy kicsivel több időt, kiderül, hogy a házak belső falai ki vannak ütve, belül egy nagy tér van, mint régen a sátras vándorlás során. Vállalkozói igazolványa egy-egy személynek van, akiknek a nevén a többiek is dolgoznak. Egy-egy munkacsoport tíz-húsz főből áll, s ők esténként – a franciák számára láthatatlanul – összejönnek valamelyikük házában kártyázni, beszélgetni, elosztani a jövedelmet. A lényeg: a látszatra teljesen asszimilálódott életmódú romák a helyzetre alkalmazkodva megőrizték kultúrájuk lényegi elemeit, a közös, kompániákban való munkavégzést és a nagy közösségben, egy nagy belső térből álló házban való lakást. Ez a nem asszimilálódott, hanem kulturális identitását megőrizve integrálódott közösség példája. Sajnos hazánkban útjaink során nagyon ritkán találunk ilyet. Észak-Magyarország romalakta falvaiban keresgethetjük a kul-

turális átmentés finom jeleit, csak a brutális mélyszegénység és kiszolgáltatottság nyomait találjuk. Legutóbbi, bódvalenkei utunkat hoznám fel példának.

A falu arról ismert, hogy egy pesti hölgy és barátainak segítségével a falubeli roma gyerekek óriásfestményeket készítettek a házak falára. A sajtóban remek kis tanulmányokat lehet olvasni arról, hogy micsoda kulturális kalandot rejt a falu, mennyire érdekes, ahogy a roma gyerekek sajátos kultúrája találkozik a pesti művész gondolaival. Odamentünk mindezt látni...

...s egy másik Magyarországra értünk. Aki azt hiszi, ismeri a magyarországi szegénységet, – és még nem járt Észak-Kelet-Magyarország kistelepülésein – az téved. A faluban beszélgetésbe elegyedünk helyi gyerekekkel, akik közül Viki és Eszmeralda hosszan elkísértek minket, közben meséltek az ottani életről. Az rögtön kiderült, hogy a hónapok második felében gyakorlatilag zsíros kenyéren élnek, illetve az erdőben szedett gombák, gyümölcsök kerülnek az

asztalra. Kérdésemre, hogy ünnepekkor mit esznek, felcsillanó szemmel említette, hogy akkor van tojás, illetve egyszer volt sonka is karácsonykor...

A lányok egyszer csak rámutattak egy kisbuszra: ott a pénzes autó! Az előző hónap annyira kritikusra sikerült a helyieknek, hogy előbbre hozták az augusztusi segélyek és közmunkák utáni fizetések kiosztását (más helyi munka nincsen, csak az állami közmunkaprogramok által biztosított munkapótlék). Ezután odasétáltunk a helyi bolthoz, s testközelből tapasztaltuk a legújabb kori Magyarország egyik undorító tömegjelenségének, az uzsora-rendszernek napi szintű működését. A bűnüldözői szakmák által is tehetetlenül figyelt esetekben az óvatlan és alulinformált falusiak tömegeit kölcsön felvételére beszélük rá az uzsorások. Úgy egyeznek meg velük, hogy a lakók 100-300 %-os (!) kamatot fizetnek a kölcsönre. A pénzkezelésben járatlan emberek képtelenek felmérni ennek lényegét, s a 20 000 forint helyett nem tudják kifizetni a 40 000-et a következő hónapban, s egy adósságszpirálba kerülnek bele. Minden hónapban fizetéskor megjelenik az uzsorás, elveszi a pénzt (ami a kamatot sem fedezi),

de „jótévként” ott hagy kb. 15 000 forintot, amiből 4-8 tagú családok egy hónapig kell, hogy megéljenek. S ők megélenek! Igaz, hogy kenyér, zsír és erdőben gyűjtött növények, gombák szolgálnak tápláléknak nekik, de megcsinálják. A rendőrség nagyrészt tehetetlen, hiszen eljárások indításához vallomások kellenének az adósoktól, ám ők nem beszélnek. Félnek – nem is csak az uzsorás verőlegényeitől, hanem attól, hogy a beszédön kívül nincs más, aki foglalkozik velük.

Ebben a környezetben értelmét veszti a kérdés, hogy mi a globalizáció hatása a közösségre, annak kultúrájára. Elbohóckodhatnánk azon, hogy Eszmeraldának hívják a kislányt, hogy a helyi mesékben Rambó a szegény ember legkisebb gyereke, de akkor érzéketlenek lennénk az alapkérdésre: a globalizáció korában dugig vagyunk településekkel, ahol megállt az idő: nincsenek utak, boltok, befektetők munkahelyek. A kettészakadt országban százezrek élnek így, s mi nem törődünk velük. Nem is figyelünk rájuk. Legfeljebb akkor, ha felmerül a kérdés: a globalizáció hatására happy birthday-t énekelnek-e ők is születésnapkor.

FRANZ CAFKA

K. másnaposan ébredt vasárnap reggel, az éjszakát a barátokkal. - inkább mondjuk őket üzletársaknak- töltötte. Jól kijönnek, egyikük számára se szent semmi, jól érzik magukat együtt, mikor a tízéves Tokaji Aszút üvegből isszák és lenéznek mindenkit maguk körül. Egy hasonló borgözös éjszaka eredménye K. gyereke, kis K is. Ő most 8 éves és az anyukájával él, akivel sosem élt együtt K, mert biztos benne, hogy a csaj csak a pénzért csináltatta fel magát. Minden második vasárnapon K. vigyáz a gyerekre, mert az anya ilyenkor megy lányos bulira, ami kóktélok vedelésében és féktelen shoppingban merül ki.

Most is hasonló vasárnap van. K. másnaposan szenved a design kanapében, amikor megérkezik az ex a gyerekekkel. Ennek ő kicsit sem örül, mert már csak a fattyú hiányzik a nyakára. Az asszonyoknak el is mondja: „Már csak ti hiányoztatok édeseim, ahelyett hogy a barátnőiddel szórod a pénzem sz.rságokra, inkább valami tiszteletet nevelhetnél ebbe a szerencsétlen gyerekekbe, mert olyan hülye lesz még a végén mint te!” K. nagy duzzogva elbúcsúzik élete egykori párjától és a gyermek cuccait bedobja a sarokba. Meglátja, hogy kis K-t már a sírás kerülgeti, úgy gondolja, felvidítja: „Akarsz apuval kocsikázni egy kicsit, anyádnak úgyis csak egy tragacsa van.”

El is indulnak egy kört tenni a környéken, kis K. élvezi, hogy játszhat az elektromos ablakemelővel és a fedélzeti komputerrel. Azon már meg se lepődik, mikor apja az előtte haladókat leordítja: „Húzzál már anyádba azzal a ronccsal az útról papa, ilyennek semmi keresnivalója az úton.” Vagy „Takarodjál fel a járdára te csóringer biciklis”. Kis K. büszke apukájára, aki például szolgálat számára, hogy hogyan lehet valaki sikeres és gazdag. Nagyon felvidul, mikor az apukája megígéri neki, hogy amint 18 lesz, akkor kap tőle egy autót.

Már kezd unalmasá válni az autózás mikor K. megpillantja az egyik hipermarketet,

nagy-gáz-ablaktörővel hajt be a rokkant-parkolóba és mikor fia értetlenül néz, megjegyzi: „Nálam jobban senki nem érdemli meg ezt a közeli helyet, nekem is fáj a lábam és én legalább dolgozok, nem úgy mint azok az ingyenélő roki. Ebben az országban mindenkinek lehet mindent csak annak nem aki dolgozik is.”

A boltban eszébe jut, hogy a gyerek milyen rosszkedvű volt a reggeli incidensnél. Kárpótlásul ki is jelenti: „fiam megkapsz mindent, amit csak akarsz.” Kis K. tanácstalanul néz körbe majd megpillant egy plüssállatot és rámutat, hogy azt szeretné. Erre az apja feje vörös lesz és csak annyit mond: „Az én fiam nem lesz b.zi, nem kell neked semmiféle ilyen sz.rság.” majd tétovázva a távolba mutat: „Gyere fiam a műszaki osztályon keresünk neked valamit. Az én fiam ott válogat az LCD tévék, mobilok és számítógépek között”

El is sétálnak oda, ahol a gyerek tanácstalanul néz körbe, mert szinte azt se tudja mire valók ezek a dolgok. Az apja máris rohan az egyik pulthoz: „Megvan fiam, ez a mobiltelefon jó lesz neked, lássák már, hogy az apád nem egy csóró paraszt, mint az anyád.” A gyerek eleinte zavartan néz, mert azt se tudja, hogy 8 évesen kit hívhatna fel telefonon, de az apát ez nem érdekli. Vesz egyből egy nyakba akasztót is hozzá, hogy az osztálytársak a suliba láthassák, hogy nem akárci az apja ennek a gyereknek. Mikor az eladó mondja a gyereknek, hogy játékok is vannak benne, akkor már ő is beletörődik, hogy ez a tuti, ez kell neki.

A pénztárnál az apa zsebből fizeti ki a készülékért a nyolcvanötezer forintot és

mosolyogva a gyerek nyakába akasztja. Majd csak ennyit mond: „Gyere fiam, menjünk haza, viszünk a mekiből kaját és jól megleszünk ketten, megnézzük az új Terminátort.” Erre a gyerek visszakérdez, hogy: „Szabad nekem olyat nézni?” mire az apja: „Hogy a p.csába ne lehetne, az én fiam tanulja meg korán, milyenek a kemény emberek, belőled nem csinál az anyád kislányt.”

Erre Kis K. csak annyit mond: „Apu te annyira erős és jó vagy. Sokkal jobban szeretek itt lenni, mint anyánál. Te vagy a legjobb apa a Földön. Ha nagy leszek, olyan akarok lenni, mint te...”

GÁBOR IMRE - LEAN SZAKÉRTŐ

„Amit nem lehet elkerülni, abból tanulni kell.”- idéztem már párszor. A vármegye-rendszer és a globalizáció játékszabályai különböznek, de ez is csak egy játék, ahol, ha a szabályokat megértjük, lehet nyerni.

Egy uniós projekt kapcsán elgondolkoztunk azon, hogyan lehetne különböző települések fejlődési potenciálját összehasonlítani. Nem a már elért fejlettségi szintről volt szó, hanem a mozgásról, ami egy település jövőjét meghatározza. Természetesen egyből statisztikai adatok tömegével dobálóztunk, de a települések sokszínűsége miatt az adattömegből komplikált, nehezen összehasonlítható mutatók születtek.

Ekkor jött egy zseniális ötlet. Hagyjuk a megszokott mutatókat, s kérdezzük meg az embereket. Minden településen válasszunk ki véletlen mintavétellel statisztikailag elfogadható számú embert, 18 és 30 éves kor között, s kérdezzük meg tőlük, hogy az adott településen képzelik-e el a jövőjüket. A pozitív válaszok részaránya egyértelmű választ ad arra, milyen perspektívát jelent az adott település az ott lakók számára.

Mit is jelent ez? Gondoljuk csak át. Országunk régóta szenved az elmúlt évtizedekben Budapestre, és pár vidéki nagyvárosba áramlott tömegek foglalkoztatása és az elhagyott települések ma is növekvő száma miatti feszültségektől. Még elgondolni is szörnyű, mi lesz, ha ez a folyamat az Unióban is kibontakozik, és a lakosság a legvonzóbbnak látszó gigapoliszokba áramlik.

Jobb lenne, ha a fejlesztési forrásokat az említett mutató alapján, kifejezetten a kilátástalannak ítélt térségek lehetőségeinek feltárására fordítanák. Az elmúlt évezredek alatt az ember a sarkvidéktől a tűzhányók oldaláig bárhol tudott életteret teremteni, ha a sors úgy hozta. A globalizált világban már nem kéne arra várnunk, hogy mondjuk a besenyők elől menekülve kényszerüljünk új életteret találni. Itt a tér, ahol lakunk. Csak fel kell fedezni, mi benne a jó.

A módszer erre is van, de ezt is csak a multik használják. Ők mindenütt alkalmazkodni tudnak a helyi adottságokhoz. A vállalat sikere múlik rajt, hogy képes legyen eleget

tenni a gondolkodj globálisan és cselekedj lokálisan (think globally, act locally) parancsának. Ez gyakorlatilag annyit jelent, hogy minden, a világon több száz telephellyel rendelkező vállalat napi szinten összeméri az egyes egységek eredményeit, és kitüntetett figyelmet fordít a leggyengébb láncszemekre. Éppen hogy nem a legjobban működőbe csoportosítja át a termelést, hanem megnézi, mitől működik jól, és elviszi a tudást a gyengébbekhez. A központ megmondja, mit kell javítani, de hogy hogyan, azt az ott dolgozókra bízta.

A folyamatos javítás technológiája a Lean-eszköztár központi eleme, a Kaizen. Kai (változtatás, megújulás) +Zen (jószág, erényesség) = folyamatos mozgás a jó irányába.

A módszer alapja, hogy „az embereket az elégedetlenség készíteti a javításra. A javítási szándék a harmónia, a bőség, az értékek iránti belső vágyon alapul. Mindenki képes jobbá, eredményesebbé tenni a

munkáját. Ha javítani akarunk, akkor ennek hihetőnek kell lenni, s mindenkinek részt kell vennie benn, akit érint. Csak így lehet, hogy be tudjuk látni tévedéseinket, hibáinkat és ezek kiküszöbölésével próbáljuk meg javítani a helyzetünkön. A Kaizen-vezetés igényli, hasznosítja és elismeri az emberek erőfeszítéseit. <http://web.t-online.hu/siriusbt/kaizen.html>

Szuper. Hát ez igen messze van a közéletünk működésétől. Most olvastam, hogy igyekszünk városunkat turisztikai célponttá fejleszteni. Mondjuk, lehetne azzal kezdeni, mit tehetnek választott vezetőink azért, hogy mi, az itt lakók kicsit jobban szeressünk itt élni. Ha nincs ötletük, esetleg fel lehetne használni más, hasonló városok tapasztalatait. Sőt, ha már így benne vagyunk a globalizációban, vezetőket is importálhatnánk.

1972-ben a Teleki Blanka gimnázium volt az egyik „kísérleti iskola”, ahol először próbálták ki a „vertikális” alapszervezeteket. Addig, ha valaki az 1b-be járt, onnan kellett titkárt választania. A kísérlet során a mai választási rendszerhez hasonlóan, bárki hirdethetett programot, akikhez a legtöbben jelentkeztek, azok lettek a titkárok, a szavazók onnantól az ő alapszervezetébe tartoztak. Ez volt a demokrácia első kísérlete a Kádár-korszakban.

A globalizáció következtében ugye, egymástól igen távol élő közösségek is kapcsolatba kerülnek egymással. A globalizáció egyik látványos jele, hogy a világ nagyvárosaiban egyforma szupermarketekben kaphatók egyforma áruk. Miért ne lehetne a politikusok piacát is globalizálni? Mondjuk, ha Sárközi vagy a János Károly színesítené a potenciális miniszterelnökök kínálatát...?

Vicces gondolat... de kit tudja, mit hoz a holnap...

Kai Zen...
Mindig lehet egy jobb megoldás!

MÁRKUS DÓRA

Manapság emberi kapcsolatainkat leginkább meghatározó jelenség a globalizációval összefüggő társadalmi, politikai és gazdasági kihívások egyike: a túlnépesedés, aminek következményeként egyre inkább jellemző a világméretű szegénység, mely egyúttal az emberek közti erőszak egyik fő oka. Ennek megelőzéséhez fontos, hogy a fejlődő országokban legalább az alapfokú oktatást a nők is megkapják, és az oktatás által a családtervezési kompetenciákat is elsajátítsák. Hiszen „Ha egy nőt oktatsz, egy egész családot oktatsz.”

E cél elérésének érdekében pozitív szerepet játszhatnak a média, ugyanis a rádiók és televíziók szappanoperái gyorsan meg tudják változtatni az emberek hozzáállását egyes dolgokhoz.

Jó példa erre egy mexikói szappanopera, melyben az egyik szereplő elment az oktatási irodába és meg akart tanulni írni és olvasni. „Amikor ezt sugározták, másnap negyedmillió ember jelent meg Mexikó város oktatási irodáiban. Összesen 840 ezer ember jelentkezett írás-olvasás tanfolyamra

a sorozat megtekintése után.” Ebből is jól látható, milyen nagymérvű befolyásoló szerepe van a médiának. Ez a fajta hatásgyakorlás pozitív irányú is lehetne, mint ahogy azt a fenti példa is ábrázolja, de sajnos többnyire ez nem így van. Ugyanis főműsoridőben jórészt azok a műsorok kerülnek adásba, amelyek nem képviselnek túl nagy kulturális értéket.

Pedig akár egy jól megírt reklám vagy szappanopera is gyakorolhat gyors és alapos befolyást a népesedésre. Ugyanis ezek akár kis költséggel is megvalósíthatóak, és nagyobb hatással lehetnek, mint az iskolai felvilágosító órák.

A televízió negatív hatása már magában az elnevezésben is megmutatkozik, egy vízió, vagyis káprázat. Ugyanis vannak olyan médiaeszközök, melyek a tudatalattira hatnak, ezáltal nem vagyunk képesek a tudatos észlelésre, noha hangulatunkat és érzelmeinket a bevilanó képek egyértelműen befolyásolják. Ez jól megmutatkozik sok fiatal esetében, akiknek a szülei globalizálódó világunkban magukat agyonhajszolva elha-

nyagolják gyermeküket, aki így szabadideje nagy részét a tévé előtt tölti.

Éppen ezért a globalizációnak és az ezt befolyásoló médiának nagy szerepe van abban, hogy az emberek egyre inkább elszigetelődnek egymástól.

Többségében eltűnt az a közösséget meghatározó mi-tudat, amely a bizalom, az együttműködés, a szeretet-együttlét fontos alapköve. Az emberek falat húztak maguk köré. Megszűnt az a közösségi összetartó erő, ami régen (s néhol még ma is) a kisebb településekre jellemzően elmondható volt. Gyanúsán méregetjük egymást, és szomorú tény, de igaz, hogy ma már az számít furcsaságnak, ha valaki kedvesen, bizalommal és nyitottsággal közelít felénk.

„Az emberek túlnyomó része munka- és szabadideje meghatározó részében világszerte elektronikus informatikai berendezéseket használ, s azokon keresztül jut azon értesülések többségéhez, melyeket elődeink még közvetlen, személyes érintkezésből vagy nyomtatott szövegekből merítettek.” (Lányi)

A televízió hatásaként csökken többek között a másik jelenlétének elviselésére való képesség (tolerancia), az iránta érzett felelősség és a tapintat. A hagyományos érintkezésnek mindezek állandó vonásai. Ennek következményeként elszegényednek a kapcsolatok és az ember kapcsolatteremtő képessége, ezáltal átalakulnak és értéküket veszítik a helyi közösségek is.

Nagy felelőtlenség lenne hagyni, hogy ezek kárba vesszenek, hiszen az egyén önismerete és annak fejlesztése hatással van a környezetére, valamint a közösségekre, amelyekbe tartozik, melyek által megvalósulhatna a társadalomban való aktív részvétel.

Mivel az ember születésétől fogva társas lény, ezért ha nem tartozunk semmilyen közösséghez, lelki szükségleteink nem elégítődnek ki, mely egyéb más következményekkel is járhat, és így a társadalom periferiájára szorulunk ki, amely súlyos társadalmi kockázatot rejt magában.

A személyiség érték, ne hagyjuk kárba veszni!

NAGY GÁBOR - FILOZÓFUS

Komoly irodalom szól a keresztény vallás által felhatalmazott európai ember szokatlanul természetidegen magatartásáról. Az ember kiemelkedése a természetből: ez az, ami minket a természettel szemben olyan közömbössé tesz. Mi az, ami itt kiemelkedik a természetből?

Az egyistenhit kialakulása roppant bonyolult és érdekes kérdés, azonban most csak egy jellegzetes mozzanatáról szeretnék beszélni, mégpedig a fokozatos elkülönülésnek arról a mozzanatáról, amely a többistenhitből egy szuperistent hoz létre. Az egyiptomi civilizációból egy exodus keretében leemelődik ez a hit, amit majd egy vándorló nép kap ajándékba, amely a maga vallási zsenialitását a babiloni fogságban fejti ki. A többszörös menekülés, száműzetés teszi lehetővé ezt a különös csodát, áldást és átkot: egy absztrakt, hordozható jóistent, akit egyetlen frigyládában a legrosszabb körülmények között is tóratekerceken magunkkal tudjuk hordozni. E hosszú történet eredményeképpen mi már magától értetődőnek vesszük, hogy az Isten valahol a vizek felett lebeg, a mennyben lakozik, legjobb esetben a Szentírásból szól hozzánk – ezek következményeként semmi egyéb nem szent: kivontuk a szentséget a természetből, a tapasztalati világból, s a természetfeletti világba száműztük. Ennek számtalan előnye mellett – ami az európai gondolkodásra, az európai istenképzet tisztán spirituális, etikai jellegére vonatkozik – egyes vélekedők szerint a természet ettől a megfosztottságtól holt anyaggá lett: a fejlődés, változás, érték mind-mind egy szellemi világban vagy egy duplikált világban a szellemi oldalában összpontosul. Ezáltal a természetben legjobb esetben is csak azt a könyvet látjuk, melyből kiolvasható az isteni szándék – a természet az ember szolgálatára rendeltetett: az ember, aki a Teremtő munkatársa, aki annak képmását viseli, s rajta kívül vannak a többiek. Nem csodálkozhatunk, hogy ezzel a vallásos előzménnyel az európai ember feljogosítva érzi magát, hogy azt csinálja a természettel, amit akar. Félreértés ne essék, mint tudjuk

a természet nagyléptékű kizsákmányolása és pusztítása már egy erős istenhit nélküli világban megy végbe, ám a természethez való pusztán technikai viszonyulást készen kaptuk a zsidó-keresztény hagyománytól, amiből aztán kivontuk a vallást, és ott maradt a természet mint nyersanyag és a felsőbbrendű ember, azaz mi.

Lehetséges, hogy ami igazán veszedelemes a természeti világra nézve, az egy egészen más úton következik a mi keresztény vallásunkból, mégpedig az európai individualizmuson keresztül. Függetlenül attól, hogy mit ír elő a törvény, egy biztos: az európai embert a lelkiismerete, erkölcsi felelőssége, szabad akarata egy kezdeményező, dinamikus lényvé teszi. Az európai társadalmak sok-sok egyéni változata jóval polgárabbá teszi az embert, mint egy keleti zsarnoki birodalomban. Az európai ember végtelen találékonysága egy olyan nagyléptékű technológiát adott a kezébe, amivel nehéz nem elpusztítani a világot – elszaladt a leleményes, érdekeit követő, versengő európai ember eszközhasználata az erkölcsi érzékéhez képest. Valóban, ilyen közvetett módon nem érthetjük meg magunkat, mint természetrombolót, hogyha egy kis Szent

Ágostont, egy kis Ó- és Újszövetséget nem olvastunk.

Az Úr, miután körbevezette vendégeit a Paradicsomban, azt mondta nekik: uralkodjál, szaporodj és sokasodj. Az idők folyamán ennek a parancsolatnak minden részét bírálókat érte: 1, az ember szolgálatára rendelt természet abban a használati utasításban szerepel, amelyet az Úr még a bűnbeesés előtt ad; 2, mit is jelent valójában ez az uralom? A Bibliában az uralom szónak több értelmét is találjuk: viseld gondját, ápd, műveld, gondozd, őrizd meg. Ebben a vallásos hierarchiában az ember legfeljebb gondnok a az Úrnak, aki őt a természetbe helyezte, akinek számadással tartozik, s az a feladata, hogy rendben tartsa azt. Tehát pontosan nem az, hogy csak úgy kényéredkedvére használja, hanem úgy őrizze meg, ahogyan a Mindenség Teremtője létrehozta. Tehát a birodalom fenntartása értelemben vett uralkodás.

Milyen az a feladatkör, ami az emberre „bízott”? Kettős. Az özvív története

szerint az ember megsokasodott bűne miatt az Úr elpusztítja a világot. Mit tehetnek a szegény csúszómászó madarak és rókák arról, hogy az ember gonosszá lett? Miért nem választja az Úr ketté a bűnös embert és a többi élőlényt? Az özvív mítosza azt akarja kifejezni, hogy egy elválaszthatatlan, szerves egység áll fenn a földi élet rendjében az ember tettei és az élővilág élete között. A történet erkölcsisége megkérdőjelezhető, azonban gyakorlati szempontból nézve az ökológiai katasztrófa leírása igaz: ahol megszorodik az ember bűne, ott a természet elpusztul. Az a szövetség, amelyet az Úr Noéval köt, és amit a szivárvány jelképez az égen, kiterjed a szövetség hasznélvezőire, kedvezményezettjeire: az összes többi lényre. Noé, azaz az ember jogállása csak annyiban különbözik ebben a szerződésben, hogy az ő orcájának verítékével kell a hatalmas hajót megácsolnia, be kell a sok állatot terelnie, neki kell gondoskodnia róluk: a feladat, a munka valóban az emberre hárul – íme, az uralkodj.

ÚJSZÁSZI GYÖRGYI

2009. szeptember 19, 21.05 Budapest, hétker, Nagydíófa utca: két fiatal ül egy klasszikus pesti bérház utcára néző lépcsőjén, térdükön laptop, vezeték egy centiméternyi sem. A lány laptopja beépített mikrofonján keresztül franciául csetel, mellettük elsétálva tisztán halljuk a választ is. Szabad wifi, jó akkumulátor, és kész.

Rémlik, legalább egy cikkben olvastam már arról, az emberek közötti kommunikáció hogyan változott. Nem mennék vissza időben a beszéd kialakulásáig, sőt a telefon feltalálását sem vizsgálom. 49 éves földi létem ideje alatti tapasztaltakat bemutatva jelezném a fiatalabb generációk felé, mibe születtek bele ők, mibe mi. Az összehasonlítás célja távol áll a generációk közötti ellentét szításától, sokkal inkább jelzés, milyen rövid idő alatt mekkora változások történnek. Évekkel ezelőtti science fiction művek elképzelései mára minden napos használati eszközzé szelődültek. Szavak, szólások jelentésüket veszítik, kihálnak a nyelvből. Tantusz, leesik a tantusz. A kihálóban lévőek egyike.

Budapesten élve azt tapasztalom, hogy lassan a bélyeg szó is erre a listára kerül. Sms, beszélgetős oldalak/programok sokasága kínál azonnali elérhetőséget a felhasználóknak, nemcsak belföldön. Röpködnek a szavak: megszkájpollak, írj rám, dobj egy mélt, jahút vagy emesent használj? Teljesen elfogadott az is, ha hallás alapján rögzíti az ember lánya a program nevét.

A mobil-és nethasználat a fiatalabb korosztályoknak napi rutin. Nem tapasztalták, milyen a mobil nélküli élet, amikor valakit csak akkor lehet elérni, ha otthon van. Amikor vadászni kell a működő telefonfülkéket. Lassan a telefonfülkéket is mind le fogják szerelni. A tisztelt Olvasók között van olyan, aki a közelmúltban látott üzletben felszerelt nyilvános telefont? Ha igen, őrizze meg agyában a képet, borítékolom, hogy pár éven belül az összes el fog tűnni.

A Föld legeldugottabb csücskében sem sci-fi

a net. Egy-két műholdátjátszó, és kész. A számítógéphez csatlakoztatható kamerák ára is jelzi a fejlődést, bárki számára elérhetővé váltak, a nagyon jó képminőséget adó kamerák is. Csatlakoztatod, és máris előben integethetsz Szüleidnek/testvérednek/barátodnak/barátnődnek/bárkinek (nem kívánt rész törlendő), aki képes az ingyen letölthető programok segítségével a fogadásra. Ingyen sms, ingyen netes telefonálás és elvész a levélírás is. A kevésbé fejlett és/vagy drága technikai eszközök elérhetősége előtt írtunk sokat, kézzel főleg, akár papír alapú levelet is. Ma? Pontosan tudjuk, ismerőseink csatlakoznak-e a netre, mikrofonnal, kamerával kommunikálva rossz helyesírásunk sem derül ki.

Árnyaltabb a kép, ha elektromos hálózat hiányában próbálunk kommunikálni. A mobilszolgáltató le tudja fedni az ország területét, eddig rendben a dolog. A mobil aksija az, ami előszeretettel lemerül max. 3 napi működés után. Tabaka/Kisii tartomány/

Kenya/Afrika olyan település, amelyen hosszában egy épület felett áthalad a villamos vezeték, itt tudnak mobil használni. Igaz, a töltés macerás, de megoldás van egy új szolgáltatással: szerény díjazásért feltöltik a telefont abban a bizonyos épületben. Napelemes akkutöltővel függetlenné válhatunk. A mobilhasználatot hirdető kerékpáros maszájak ajánlhatnák az alternatív töltőt. A méltányos kereskedelem, fair trade, is tud segíteni, ha a közösség úgy határoz, hogy a nyereségből kiépítik a villamos hálózatot. Több infó: www.farvilag.hu

1989-ben kezdtem irodai munkám során számítógépet használni. A monitor fekete-fehér volt, egy betűtípust ismert a program, 3 betűméretet, balra, jobbra, vagy középre igazíthattam a begépelte szöveget, egér nélkül. Az iroda sarkában volt egy telexgép is. Khm, tudja, mi az? 1901-ben csatlakoztatták az írógép billentyűzetet egy lyukasztó szerkezethez. Ez lehetővé tette a távirás számára az üzenetek papírszalagon történő rögzítését és az üzeneteknek erről a papírszalagról történő küldését, megteremtve ezzel a lyukszalagot.

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Lyukszalag>

Egy szót sem ejtettem az írógépről és modernizálásáról. Nem is fogok, mert az emberi kapcsolatok alakulására maga az eszköz kevés hatással van.

A levelezéshez viszonylag közel áll a drótpostás levélküldés, ami lerövidítette a reakció, azaz a válasz érkezésének időtartamát, illetve formálta a levelezés szokásait, hiszen nem kellett a postás a levél kézbesítéséhez. A nappalokon túl este, éjszaka is olvashattuk, megválaszolhattuk. Ez szokásainkat/életmódunkat is láthatóbbá tette mások számára, hiszen a levél/válasz elküldésének időpontja látszott/szik az üzenetekben.

Aztán megjelentek a csevegő programok, melyek lehetővé tették, hogy azonnal reagáljunk. Előnyök, hátrányok hosszan sorolhatók. Egyetlen veszélyre hívnám

fel a figyelmet: csúnyán elszakadhatunk a valóságtól, neffüggővé válunk, és társas kapcsolataink nagy része személyes találkozások nélkül történik. A baráti beszélgetéseket, „házon-kívüliséget” meg kell tartanunk, mert a kommunikáció során nemcsak a hallott szónak van jelentése, a mozdulatok, a hanglejtés, a testbeszéd által közvetített információtartalom elvész, még kamera és mikrofon mellett is. A társas kapcsolatok során jelentőséggel bír a testi kontaktus is, amikor mondanivalónk nyomtatékosításaként például beszélgetőtársunk karjára helyezük kezünket. Az arany középút: nem átesni a ló másik oldalára, ebből is egy kicsi, abból is egy kicsi, lehetőleg semmi kizárólagosság.

Használjuk, ami jó, ami előnyös, kerüljük, ami árt. Hol a határ? Józan eszünkre bízton támaszkodhatunk.

S.H. - ANTROPOLÓGUS, MÉDIATANÁR

Ha a világban jelenleg uralkodó tendenciák nem változnak meg radikálisan a közeljövőben, akkor az emberiségnek előbb vagy utóbb szembe kell néznie azzal a természeti, kulturális és társadalmi leépüléssel, amelyet közkeletű módon ökológiai katasztrófaként emlegetnek. Ennek a katasztrófának megannyi jele van, amelyeket általában négy problémanyaláb köré szokás csoportosítani: globális éghajlatváltozás, elszegényedő élővilág, népességrobbanás, a termelés és a fogyasztás növelése.

A fenyegető katasztrófáról sok szakudományos állítás olvasható, ám antropológusként azt gondolom, hogy mindenekelőtt az emberi összetevőket kell megérteni. Azt, hogy milyen értelmet kell tulajdonítani az ember cselekedeteinek ezekben a folyama-

tokban. Érdeemes végiggondolnunk azt is, hogy eközben miképpen változik, milyenné lesz, merre tart az ember.

Ha manapság jártunkban-keltünkben embertársainkra tekintünk, azt láthatjuk, hogy noha közösségi tereken, az utcán, plázákban, hivatalokban, bevásárlóközpontokban vannak, jelenlétük mégis viszonylagos, hiszen fülükben fülhallgatóikkal, kezükben a mobiltelefonnal párhuzamosan egészen más kommunikációs helyzetekben is résztvevők. A Mátix című filmből ismert Smith-ügynökök jutnak eszünkbe, amikor előttünk korunk hőse, a homo technológus áll.

A H.T. önön képességeit különböző technikai vívmányokkal próbálja kiegészíteni és fokozni, a gyorsaság és a teljesítmény

büvöletében él, saját fontosságáról meg van győződve. Korunk hőseit kicsit sem foglalkoztatja, hogy ő maga ténylegesen a természet része, hogy az emberi biológikum korlátokat jelent tevékenységei számára. Fogalma sincs róla, hogy mindebből az következik, hogy az embernek csak a természeti korlátokon belül léteznek lehetőségei, azaz a természet- társadalom-ember kölcsönhatásrendszerben a homo sapiensnek semmiféle elsőbbsége nincsen. Az meg minden bizonnyal örülten bosszantaná, ha elsőbbsége helyett a felelősségére figyelmeztetnék. Végtelenül cinikusan fogalmazva: eszközei szentesítik a célját...

Valószínűleg az idővel való szüntelen versenyfutás (azt is birtokolni akarja), a meglévővel szembeni türelmetlenség, a jövőt illető felhőtlen bizalom, illetve a világ természeti korlátaival szembeni érdektelenség magyarázza, hogy az

ilyen típusú emberek önfeledten élik fel életlehetőségeiket és egyre sebesebben pusztítják a természetet. Saját teljesítményük büvöletében azt hiszik, hogy egy gazdagabb és elégedettebb világot építenek, és az intő jelekre ismét csak a tempó fokozásával tudnak válaszolni

Azt gondolom, hogy a szabadság fogalma körül van itt félreértés. A szabadság nem jelenti azt, hogy az ember bármit megtehet. A szabadság a világra nyitott ember hatalmas adománya, „amely képessé teszi őt – egyedül a világmindenségben –, hogy másokhoz is úgy viszonyuljon, mint önmagához, és önmagához úgy viszonyuljon, mint másokhoz.” S ez elválaszthatatlan a felelősség fogalmától. Az ember nem vetheti alá sajátos érdekeinek, önkényének a körülötte lévő világot, nem élheti fel, nem lehet közömbös jövője iránt, helyette szabadságában áll kiismerni annak változatosságát és megtanulhatja tisztelni azt.

Világunkat az ezredfordulón egyértelműen a technológiai értelem egyeduralma jellemzi. A mindenható gazdasági növekedés és hatékonyság, az eszközök tömeges előállítása, a legfejlettebb technikák alkalmazásának végső célja az egyén teljes felszabadítása, tetszőleges egyéni céljainak és szükségleteinek megvalósítása, képességeinek kibontakozása. Csakhogy ezzel a „modern” tudással korunk embere éppen azokat az ismereteket kapja a kezébe, amelyek hatalmat adnak a természet felett, sőt segítenek legyőzni azt.

A modern tudás tehát elszakítja az embert a természettől, és teljesen magától értetődő módon szembe állítja vele. Az egyik legnagyobb gond talán az, hogy a modern ember számára a természet nem tartalmaz célokat, hanem az csupán eszköz.

A természet törvényeit azonban az ember nem változtathatja meg. Megértheti őket és alkalmazkodhat hozzájuk, vagy elpusztíthatja maga körül az életet, de akkor vele pusztul ő maga is.

LOKÁLIS FELMELEGEDÉS 2.0 MAGAZIN

Kiadja a Gaja Környezetvédő Egyesület.

Szerkesztő: Silye Zoltán (zoltan@gajaegyesulet.hu)

Szerzők:

Újszászi Györgyi - Máltányos Kereskedelem Szövetség

S.H. – antropológus, médiatanár

Hetyéssy Fruzsina – kismama

Márkus Dóra – Bocs Alapítvány

Nagy Gábor - filozófus

Gadányi Károly – filmrendező

Gábor Imre – Lean szakértő

Bakos István – romológus

Franz Kafka - író

Design, lapterv: Kovacs.Milan@36203291839.hu

A szerkesztőség címe:

8000 Székesfehérvár Petőfi utca 5.

Telefon: +36 22 503 428

E-mail: iroda@gajaegyesulet.hu

Web: www.gajaegyesulet.hu

A **Lokális Felmelegedés 2.0 Magazin** utánközléseket is megjelentet, de mindenkor feltünteti a forrásokat. A kiadvány anyaga a szerkesztő előzetes beleegyezésével közölhető. A lapban szereplő írások állításai nem minden esetben tükrözik a **Gaja Környezetvédő Egyesület** véleményét.

www.globlight.hu

Online magazin a globalizációról

A projekt az **Európai Unió** támogatásával, az **Európai Regionális Fejlesztési Alap** társfinanszírozásával valósult meg.

CHOOSE YOUR RIDE

